

NENÍ RETRO JAKO RETRO

Ing. Jan Opitz

Nejen odborníci, ale i širší veřejnost cítí, jak je dnes slovo design zprofanované. Design a „designové“ (co to vlastně je?) je ledasco. Ale ani termín „retro“ na tom není lépe. Slogany povzbuzující k užívání nebo zařizování ve „stylu retro“ se populárními periodiky o bydlení, designu a životním stylu jen hemží. Co je to tedy „retro“, proč a jak s ním lze pracovat, bude snad zodpovězenou otázkou následujících řádků.

Nejlepší bude si na úvod ujasnit, co to retro vlastně je, pokusit se jej (re)definovat. Nebudeme v tom hledat příliš akademické vědy, abychom termín uvedli na pravou míru, a provedeme krátký exkurz do nedávné minulosti, kdy se termín retro ve vztahu k interiérovému designu začal užívat.

V šedesátých letech se zejména v londýnských nábytkových secondhandech začaly objevovat kusy zařizovacích předmětů z nedávné minulosti, tedy nejen se starožitným nábytkem, například z dob viktoriánské Anglie (více než 100 let starý a klasický, tedy „antique“, nebo o něco méně starší, tedy „vintage“). Jednalo se o kusy nábytku z padesátých let, které prozrazovaly vzhledem a materiálem svůj původ v minulé dekádě,

ale byly stále dobře použitelné a do interiérů se začaly vracet zcela běžně. Pojem „retro“ se tu objevil přibližně na počátku 70. let, tehdy už se jednalo o uvědomělý koncept integrace starších stylů let nedávno minulých. Byla to doba, kdy tehdejší trendy předznamenávaly éru plastů a jejich absolutní nadvládu pro vše, co člověka obklopuje (naštěstí se tento trend nenaplnil). Tím více se tyto starší kusy nábytku vyjímalý. A jako by sama podstata lidského bytí navzdory pokroku někde v podvědomí tušila, že se jedná o ozvěnu „starých dobrých časů“, tento způsob přijímání a retrospektivy se nejen v interiérovém designu přirozeně ujal. První větší rozšíření a užití „retro přístupu“ při zařizování však začal až v 80. letech, kdy přicházela první vlna digitalizace a zrychlujícího se technického pokroku, masověji potom v posledních 20 letech. Za „retro“ dnes označujeme užití stylů od 50. do 80. let 20. století.

V čem spočívá hodnota a obliba „retra“ není tak těžké předvídat. Předměty okolo nás jsou naším existenčním důkazem, spolu se všemi svými symboly vycházejícími z našich potřeb, nálad a postojů, které si jako reakci na okolí vytváří naši designéři a výtvarníci. Právě symbolika zakódovaná ve starších a

stylově „čistých“ objektech reprezentujících dobu svého vzniku mnohdy stojí za vzbuzovanou sentimentalitou. Ano, retro koncept nese prvky nostalgie jako úniku před stále se zrychlující progresí našeho prostředí i jako jistý prvek jeho detechnizace. U nábytku a zařizovacích předmětů starých 50 let znovu objevujeme jejich eleganci, která se vymyká návrhům svázaným počítačovým formalismem. Ve vzájemné kombinaci starého a nového potom vynikají tyto rozdíly, nejen vizuálně ale především emocionálně, a čím větší je časový rozdíl mezi starým a novým, tím větší emocionální náboj povětšinou vzniká. Dříve jsme hovořili o stylech měnících se přibližně po dekádách, od 80. let to byly spíše pětiletky a dnes se hovoří o dvouletých až tříletých cyklech. Ale kvalitu starších a mnohdy již ikonických objektů nejlépe prověří čas. Užitečná funkce nikterak neztrácí a „retro vzhled“ je přidanou hodnotou, která se v postupujícím

předmětů, od umístění originálů, kopií nebo současných redesignů, například ve stylizaci futuretra. Jejich vizuální a emocionální účinek je závislý na jejich umístění a četnosti. Zde je dobré připomenout, že s množstvím (čehokoliv) klesá přirozeně exkluzivita. Další možností práce s „retrem“ je využití nábytkového zařízení v interiérech. Většinou se jedná o solitéry nebo malé sestavy sedacího nábytku, stolů a stolků nebo úložných prostor. Zde se otvírá velký prostor pro interiérového designéra, jak „retro“ integruje. Obecně se pracuje s konceptem jednoty vizuálního stylu každého interiéru, který může (ale nemusí – podle účelu apod.) být v jisté harmonii tvarů, materiálů a barev. Jak hodně se bude „retro sestava“ vyjímat v rámci celku, je závislé na cílové a požadované atmosféře. Tvarově a materiálově často nic na „retro nábytku“ měnit nelze, barvy však dovedou jeho účinek podtrhnout nebo ztlumit, pokud se rozhodneme neponechat „retro nábytek“ v původní povrchové úpravě nebo jedná-li se o nový výrobek. Ve zkratce bychom mohli také říci, že se jedná o moderní obálku interiéru s převažujícím vybavením současného nábytku, zařizovacích předmětů a vizuálním i emocionálním kontrapunktem

čase nadále zúročuje s uplatnitelností v dalších etapách vývoje designu.

Jak lze s „retrem“ při navrhování pracovat? Můžeme se pohybovat celkem ve čtyřech rovinách. První je použití dekorativních doplňků a zařizovacích

„retro sestavy“. To také znamená, že s „retro konceptem“ je zapotřebí pracovat od počátku návrhu, ne každý interiér je vhodný pro umístění „retro objektů“.

Nalezení ideální rovnováhy, třeba i za použití výrazného kontrastu vymezujícího se nábytku, je prací pro zkušeného designéra. Nelze opomenout ani oblíbené využití retro vzorů, to je třetí způsob, kterým můžeme vytvořit vhodné pozadí pro užití retro solitéry v prostoru, nebo naopak mohou samy vzory působit jako solitérní komponenta prostoru. Tím může být vzorovaná tapeta, podlahová krytina, například dřevěná vlysová (parkety rybinového vzoru) nebo odvážný mix dlaždic šachovitého černobílého vzoru a podobně. Čtvrtou rovinou, méně obvyklou, je tvorba komplexního retro interiéru. Je založen na jednotě jednoho nebo příbuzných stylů nebo naopak na fúzi několika různých „retro stylů“.

Ať už se jedná o nábytek z 50. let s elegancí štíhlých profilů na pozadí vzorovaných tapet nebo odvážných konceptů ve stylu „Back to the Future“, nebo ještě odvážnější experimenty 60. let s novým organickým tvaroslovím „jednokusového nábytku“ realizovaného novými technologiemi a materiály - plasty. I když stále mimo hlavní proud nezůstávají dnes bez povšimnutí ani 70. léta. Nábytek sice trochu ztěžkl a v porovnání s předchozími dekádami barevně postupně vystřízlivěl do barev avokáda, šalvěje nebo zemitých tónů. Mimo zájem nezůstávají už ani 80. léta, opět s pestrou skladbou stylů od artdesignových počínů po tehdejší hi-tech style. Je tedy rozhodně z čeho vybírat a nemusíme kopírovat jen mainstreamové vzory využití retrospektivy při tvorbě současných interiérů. Náklonnost nebo vztah ke stylům různých dekád je velice individuální záležitostí, se kterou přirozeně souvisí i rozdílné hodnocení vytvořené atmosféry v příslušném „retro stylu“. Příčin je jistě více, od osobní zkušenosti, která mohla vyústit v pocit přesycenosti a odmítání, přes opačný účinek známý také jako ostalgie (od „ost“ – východní, nostalgie na území bývalé NDR, podobné tendence také v bývalém východním bloku) po vlastní objevování, kde byly sympatie postupně posilovány.

Na první pohled lze za paradox považovat například užití nábytku nebo solitérů z 50. let v období 80. let, které se samy stávají v dnešní době „retrem“ v soudobém interiéru. Je to však zcela logický vývoj. Podobné tendence vypůjčování si starších přístupů tu byl už kdysi, například dobře známý eklektismus ve druhé polovině 19. století. Retrospektivní přístup tedy není nic tak nového a nejpravděpodobněji tu s námi z výše popsaných principů zdůvodňující jeho oblibu i v blízké budoucnosti bude. Cílem historie designu není nějaká přísná kategorizace, co je co za styl, ale spíše kontext příčin a potřeb jako katalyzátor

změn a jeho vývoje. Například ve zmiňovaných 50. a 60. letech (ale i později) můžeme vedle sebe pozorovat několik odlišných proudů. Označení „retro 50“ pro jeden styl nemusí nutně odpovídat jinému označení „retro 50“ v jiném stylu. Také v dalších dekáдах je to podobné a právě proto by bylo přesnější hovořit o „retro přístupu“ než „retrostylu“, který nemůže být jednotný, neboť stylů a trendů bylo a je v designu velice mnoho a mnohdy se diametrálně liší. Je však potřeba poznamenat, že v současné době převládají v praktikování interiérového „retra“ právě 50. a 60. léta a přesně tak je „retrostyl“ chápán. V blízké budoucnosti bude pravděpodobně docházet k dalšímu posunu nebo rozšíření termínu „retro“ a tím se dnes chápáný vizuální obraz „retrostylu“ jistě změní a měnit bude. A navzdory pocitům z dnešní doby bude také toto období jednou označováno za „staré dobré časy“ ...a i ty se stanou jistě „retrem“.